

ע"פ 39240/10/13 - מדינת ישראל, המערערת נגד דוד אליה, המשיב

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

16 אפריל 2014

ע"פ 39240-10-13 מדינת ישראל נ' אליה

לפני כב' השופטת גילה כנפי-שטייניץ

כב' השופט ד"ר יגאל מרזל

כב' השופט אריה רומנוב

מדינת ישראל בעניין:

ע"י עו"ד זוהר גיאת

פרקליטות מחוז ירושלים (פלילי)

המערערת

נגד

דוד אליה

ע"י ב"כ עו"ד חנן רובינשטיין

המשיב

פסק דין

1. לפנינו ערעור המדינה על החלטת בית משפט השלום בירושלים (כב' השופטת חנה מרים לומפ) מיום 2.9.13 אשר ביטל את כתב האישום שהוגש נגד המשיב בשל התיישנות העבירה המיוחסת למשיב (ת"פ 46009-02-12).

ההליכים

2. ביום 12.2.12 הוגש כתב אישום נגד המשיב המייחס לו עבירה של השחתת פני מקרקעין, עבירה לפי ס' 196 לחוק העונשין, תשל"ז-1977. על פי הנטען בכתב האישום, בין המשיב לחברו ד' י' פרץ סכסוך, בין השאר בנוגע לת' בת זוגו של ד' י'. בעקבות סכסוך זה, ריסס המשיב בשני מועדים שונים, האחד בסמוך ליום 14.8.09 והשני בסמוך ליום 8.6.10, כתובות גרפיטי בגנותו של ד' י' בסביבת מקום מגוריו ומקום עבודתו של ד' י', במטרה לפגוע בו. יצוין כי בכתב האישום המקורי הואשם המשיב גם בעבירה של פגיעה בפרטיות אולם המערערת חזרה בה מאישום זה.

3. בדיון שהתקיים בבית משפט קמא ביום 2.9.13 טען ב"כ המשיב כי יש לבטל את כתב האישום מחמת התיישנות, זאת לנוכח הוראת ס' 196 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 הקובעת תקופת התיישנות מיוחדת בת שנה לעבירה זו. ב"כ המשיב טען כי כתב האישום הוגש למעלה משנה לאחר מועד סיום החקירה ולפיכך יש לקבוע כי העבירה התיישנה. המערערת טענה מנגד כי טרם חלפה שנה ממועד סיום חקירת המשטרה ועד להגשת כתב האישום. המערערת טענה כי חוות דעת מז"פ אשר נדרשה על מנת לבסס את האישום נגד המשיב הושלמה רק ביום 9.6.11. כתב האישום הוגש ביום 12.2.12, כשמונה חודשים לאחר פעולת חקירה זו, ולפיכך לא חלה התיישנות על העבירה.

4. בית משפט קמא קיבל את טענת המשיב והורה על ביטול כתב האישום. בית המשפט ציין כי החקירה "מלבד בקשת חוות דעת ממז"פ" הסתיימה ביולי 2010. עוד ציין כי החומר הועבר לעיון מז"פ ביוני 2010, מז"פ אישר קבלתו ביום 16.11.10, ואילו חוות הדעת התקבלה רק ביום 9.6.11. בית המשפט הוסיף וקבע כי אף שהמחוקק בחר להחמיר את העונש שנקבע לצד העבירה לשנת מאסר, הוא קבע לעבירה תקופת התיישנות מיוחדת בת שנה הדומה לעבירות מסוג חטא. בכך, קבע בית המשפט, גילה המחוקק דעתו "כי מדובר בעניין מהותי וכי על הרשויות לזרז את הטיפול בעבירות מסוג זה". לפיכך, ומשהתעכבה החקירה במז"פ במשך למעלה משנה "לא ניתן לומר שכל התקופה הזו מפסיקה את מירוץ ההתיישנות...". בית המשפט הוסיף וציין כי "קבלת חוות דעת אכן מפסיקה את מירוץ ההתיישנות ומדובר בפעולת חקירה, אך לא יעלה על הדעת כי המירוץ ייפסק ללא גבול וזמן. השתהות של למעלה משנה היא בהחלט לא סבירה. ניתן היה לקבל את חוות הדעת בעבירה מסוג זה בזמן קצר יותר של חודשיים שלושה. כמו כן יצוין כי לא נעשה מאמץ או פניה מסוג כלשהו מצד הממונים על החקירה לזרז את קבלת חוות הדעת". מנימוקים אלה קיבל בית משפט את טענת ההתיישנות והורה על ביטול כתב האישום.

טענות הצדדים

5. המערערת טוענת כי שגה בית משפט קמא בהחלטתו להורות על ביטול כתב האישום מחמת התיישנות. נטען כי משנקבע ע"י בית המשפט כי חוות דעת מז"פ, שנערכה ביום 9.6.11, היא פעולת חקירה המפסיקה את מרוץ ההתיישנות, לא היה מקום להורות על ביטול על כתב האישום. המערערת מוסיפה וטוענת כי שגה בית משפט בקובעו כי השתהות של שנה בעריכת חוות הדעת מהווה פעולה בלתי סבירה של הרשות עד כדי ביטולו של כתב האישום, ועל כל פנים לא היה מקום לבטל את כתב האישום מחמת שיהוי, ולכל היותר ניתן היה לשקול סוגיה זו במסגרת שיקולי הענישה.

6. ב"כ המשיב הגיש תגובה בכתב להודעת הערעור. בתגובתו טען כי בית המשפט ביטל את כתב האישום בשל התיישנות אולם נראה כי כוונתו היתה לבטל את כתב האישום מחמת שיהוי. ב"כ המשיב הוסיף וטען באריכות לביטול כתב האישום מכוחה של דוקטרינת ההגנה מן הצדק, בין אם מחמת שיהוי הבלתי סביר שחל, לטענתו, בעריכת חוות דעת מז"פ ובין אם מחמת אכיפה בררנית. בעת הדיון בערעור הוסיף המשיב והעלה טענה חדשה, ולפיה נוכח תקופת התיישנות המיוחדת שנקבעה לעבירה, תקופה של שנה, יש לראות את העבירה נשוא האישום כעבירה מסוג חטא לגביה לא חל ס' 9(ג) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 המורה על עצירת מירוץ ההתיישנות ותחילת מנייתו מחדש.

דין והכרעה

7. לאחר ששקלנו את טענות הצדדים הגענו למסקנה כי העבירה המיוחסת למשיב טרם התיישנה במועד הגשת כתב האישום, ולפיכך דין הערעור להתקבל.

התיישנות

8. טרם הדין בטענות הצדדים, יובאו להלן הוראות החוק הרלוונטיות לענייננו. ס' 196 לחוק העונשין שכותרתו "השחתת פני מקרקעין" קובע כדלהלן:

הכותב, מצייר, משרטט או חורת על מקרקעין של זולתו שלא כדין, או מדביק עליהם שלא כדין כל כתב או שלט, דינו - מאסר שנה אחת.

ס' 196ב' לחוק מוסיף וקובע:

תקופת ההתיישנות של עבירה לפי סעיף 196 תהיה שנה אחת.

ס' 9 לחוק סדר הדין הפלילי, שעניינו "התיישנות עבירות" קובע כדלהלן:

(א) באין הוראה אחרת לענין זה בחוק אחר, אין להעמיד אדם לדין בשל עבירה אם עברו מיום ביצועה -

(1) בפשע שדינו מיתה או מאסר עולם - עשרים שנים;

(2) בפשע אחר - עשר שנים;

(3) בעוון - חמש שנים;

(4) בחטא - שנה אחת.

...

(ג) בפשע או בעוון אשר תוך התקופות האמורות בסעיף קטן (א) נערכה לגביהם חקירה על פי חיקוק או הוגש כתב אישום או התקיים הליך מטעם בית המשפט, יתחיל מנין התקופות מיום ההליך האחרון בחקירה או מיום הגשת כתב האישום או מיום ההליך האחרון מטעם בית המשפט, הכל לפי המאוחר יותר.

מהוראות אלה עולה, כי אף שהעבירה לפי ס' 196 לחוק העונשין, על פי חומרתה, היא עבירה מסוג עוון (בהתאם לסעיף 24(2) לחוק העונשין), קבע לה המחוקק תקופת התיישנות מקוצרת, בת שנה אחת, הזוה לתקופת התיישנות החלה על עבירות מסוג חטא.

התיישנות - הליך חקירה כאירוע מנתק

9. ס' 9(ג) לחסד"פ מונה מספר עילות הקוטעות את מירוץ התיישנות בעבירות מסוג פשע או עוון, ומורה כי בהתקיים אחת מעילות אלה תחל תקופת התיישנות להימנות מחדש. בין עילות אלה נמנה גם ביצוע "חקירה על פי חיקוק" אז "יתחיל מנין התקופות מיום ההליך האחרון בחקירה". על פי ההלכה, משמעות הוראה זו היא הפסקת מירוץ התיישנות והתחלת מניינה של תקופת התיישנות מחדש:

"עניין לנו בהפסקת מירוץ התיישנות ובמחיקה מוחלטת של התקופה שחלפה, ולא רק בהשהיית הספירה. בכל עת שמתרחש "אירוע" מהמנויים בסעיף מתחיל מניינה של תקופת התיישנות מחדש. על-כן, אדם שביצע עבירה לא יוכל לחסות תחת כנפיה של התיישנות אלא אם עברה תקופת התיישנות שתחילתה בהליך המאוחר

ביותר מאלה המנויים בסעיף 9(ג). פועל יוצא מכך, כי עשויות לחלוף מיום ביצוע העבירה ועד להגשת אישום, שנים רבות יותר מאלה הנקובות בסעיף 9(א). זאת, אם במהלך אותן שנים נערכים מעת לעת הליכי חקירה. והכול, כמובן, כל עוד פער הזמן שבין הליך והליך אינו עולה על תקופת ההתיישנות" (בג"צ 6972/96 התנועה למען איכות השלטון נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נא(2) 757, 767. ההדגשות במקור).

10. עוד נפסק כי הסדר זה מקנה עדיפות לאינטרס הציבורי שבאכיפת הדין הפלילי על פני האינטרס האישי של הנאשם שדינו יתברר מהר ככל שניתן, ותוסר "חרב" ההעמדה לדין המונחת על צווארו (ע"פ 7015/09, פלוני פלוני נ' מדינת ישראל, 18.11.12). כך נפסק כי -

"...ניתנת עדיפות לאינטרס הציבורי באכיפת הדין הפלילי על הנאשם על פני עניינו של נאשם כזה במיצוי מהיר של ההליך בעניינו, מתוך הכרה בצורך לתת בידי רשויות אכיפת החוק כלים אפקטיביים לפעול להעמדה לדין של עבריינים, ומתוך הבנה כי לעיתים נתקלות הרשויות בקשיים בפענוח עבירות, ובאיסוף ראיות הנדרשות לצורך המשפט, ונחוץ זמן -לעיתים אף זמן רב - לצורך מיצויין של פעולות אלה... המצבים הקוטעים את תקופת ההתיישנות על פי סעיף 9(ג) לחסד"פ נועדו לתת אפשרות לרשויות אכיפת החוק לעשות את מלאכתן כשהן משוחררות מכבלי מירוץ ההתיישנות במהלך החקירות המשטרטיות, במהלך פעולות התביעה הכללית לצורך הגשת כתב אישום, ובעת ניהול ההליכים המשפטיים לאחר מכן. כדי לאפשר לרשויות לפעול לצורך אכיפת הדין, ניתנה עדיפות למיצוי הדין עם נאשמים על פני הערך של מניעת עינוי דין עימם" (ע"פ 2144/08 מונדרוביץ נ' מדינת ישראל, 14.1.10. ור' גם בג"צ 6972/96, שם, בע' 782).

11. המונח "חקירה" פורש כ"פעולת חיפוש ואיסוף חומר הוכחה לבית המשפט, הנערכת בידי המשטרה או בידי נושא משרה המוסמך לערכה, כדי להכין תביעה פלילית העתידה לבוא" (ע"פ 347/07 פלוני נ' מדינת ישראל, 18.11.07, ע"פ 7015/09 פלוני נ' מדינת ישראל, 18.11.12).

12. בעניינו, נערכה חוות דעת מומחה ע"י המז"פ לענין השוואת כתב ידו של המשיב לכתב היד שבכתובות הגרפיטי ביום 9.6.11. אין חולק, וכך גם נקבע ע"י בית משפט קמא, כי מדובר בפעולת "חקירה" המנתקת את מרוץ ההתיישנות. משכך נקבע, היה על בית המשפט לדחות את טענת ההתיישנות, ולא היה מקום לבחון במסגרת הדיון בטענת ההתיישנות שהועלתה ע"י המשיב, האם חל שיהוי בהליכי החקירה אם לאו.

13. המשיב מוסיף וטוען כי לא ניתן לדעת מתי הוכנה חוות הדעת, כי ייתכן כי זו הודפסה במועד הנקוב בה אך הוכנה זמן רב קודם לכן, וכי ספק בענין זה פועל לטובת המשיב. יש לדחות גם טענה זו. חוות הדעת נערכה, לפי המועד הנקוב בה, ביום 9.6.11. משלא הוכח אחרת, זהו גם מועד ביצוע פעולת החקירה הקוטעת את מירוץ ההתיישנות, ואין מקום לדון בטענות או בספקות תיאורטיים שלא הונחה להם כל תשתית עובדתית שהיא.

שיהוי שחל בהליכי החקירה

14. ב"כ המשיב, הסבור אף הוא, ככל הנראה, כי לא היה מקום לדון בסוגיית השיהוי במסגרת הדיון בטענת ההתיישנות, טען בתגובתו לערעור כי בית משפט קמא ביטל את כתב האישום בשל התיישנות, אולם כוונתו היתה לבטלו בשל שיהוי מכוחה של דוקטרינת ההגנה מן הצדק.

15. לא ניתן לקבל טענה זו. בית משפט קמא הורה על ביטול כתב האישום מחמת התיישנות. זו הטענה שהועלתה ע"י המשיב בדיון, וזו הטענה שנדונה והוכרעה ע"י בית המשפט. המשיב לא העלה בדיון טענה להגנה מן הצדק בשל שיהוי שחל בהליכי החקירה, המערערת לא השיבה לטענה זו, וממילא בית משפט לא דן ולא הכריע בה. בית משפט קמא אף ציין בסיפא להחלטתו כי טענות המשיב לאכיפה בדרנית ולהגנה של זוטי דברים תלויות ועומדות לפני מותב אחר של בית המשפט. לפיכך, אין מקום לדון במסגרת ערעור זה בטענות המשיב להגנה מן הצדק אשר לא נתבררו לפני הערכאה הדיונית.

תחולת ס' 9(ג) על העבירה של השחתת פני מקרקעין

16. בעת הדיון בערעור העלה המשיב טענה חדשה. המשיב טען כי נוכח הוראת ס' 196ב לחוק העונשין, הקובעת תקופת התיישנות מיוחדת בת שנה, אין להחיל על עניינו את הוראת ס' 9(ג) לחסד"פ. לטענתו, על אף שמדובר בעבירה מסוג עוון על פי חומרתה, הרי שנוכח תקופת התיישנות המיוחדת בת השנה שנקבעה לה, יש לראותה לצורך דיני ההתיישנות כעבירה מסוג חטא אשר הוצאה מגדרו של ס' 9(ג) לחסד"פ. לא מצאנו מקום לקבל טענה זו ויש לקבוע שס' 9(ג) לחסד"פ חל גם על תקופת התיישנות שנקבעה לעבירה לפי ס' 196ב לחוק העונשין.

17. נציין תחילה, שס' 196ב לחוק העונשין קבע אמנם תקופת התיישנות "מיוחדת" של שנה אחת בלבד, זאת על אף שלפי חומרת העבירה מדובר בעבירה מסוג עוון שתקופת התיישנות בגינה היא ברגיל חמש שנים (ס' 9(א)(3) לחסד"פ). אולם ס' 196ב לא החריג את הוראות ההתיישנות הכלליות הקבועות בס' 9 לחסד"פ. במצב דברים זה, על פי ההלכה, דיני ההתיישנות הכלליים לרבות הוראת ס' 9(ג) לחסד"פ, חלים גם על עבירות שחלה עליהן הוראת התיישנות מיוחדת. כאשר נקבעה תקופת התיישנות מיוחדת "ממשיכות לחול על התיישנותן של אותן עבירות הוראותיו של סעיף 9 לחסד"פ, למעט אלו המדברות באורך תקופת התיישנות" (ע"פ 4745/97 בוני הבירה בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(3) 766, בע' 791, ההדגשה אינה במקור. ור' גם ע"פ 1075/98 מדינת ישראל נ' אופנהיים, פ"ד נד(1) 303, בע' 331, י' קדמי, על סדר הדין בפלילים, תשס"ט-2009, חלק שני, בע' 1320). **תקופת ההתיישנות** המיוחדת הקבועה בס' 196ב מחליפה אפוא את תקופת התיישנות הקבועה בס' 9(א) לחסד"פ. אולם אין בה עצמה כדי להוציא מתחולה את יתר הוראותיו הכלליות של ס' 9 לחסד"פ ובכלל זה את הוראת ס' 9(ג) לחסד"פ מושא ענייננו.

18. ומעבר לכך, בכל הקשור בתחולת ס' 9(ג) עצמו וכחלק מדיני ההתיישנות הכלליים, נתחמת תחולתו לפי לשונו לפשע או לעוון. העבירה שבס' 196ב לחוק העונשין, לפי חומרתה ובהתאם לסעיף 24(2) לחוק העונשין, היא עבירה מסוג עוון. סעיף 9(ג) לחסד"פ חל אפוא על התיישנות על עבירה זו, ובאין הוראה אחרת (כאמור). העובדה שתקופת התיישנות החלה על ס' 196ב לחוק העונשין היא בת שנה אחת, כלומר בדומה ל"חטא" (ס' 9(א)(4) לחסד"פ), אינה הופכת את העבירה עצמה לחטא לפי חומרתה. אורך תקופת התיישנות אינו קובע את חומרת העבירה ואת סיווגה כ"עוון" או כ"חטא". הוראת ס' 196ב לחוק העונשין אינה מוציאה עצמה אפוא מטעם זה בלבד של אורך תקופת

ההתיישנות, כפי שנטען על ידי ב"כ המשיב, מגדרי פרישתו של ס' 9(ג) לחסד"פ.

התוצאה

19. התוצאה היא שדין הערעור להתקבל, ויש לקבוע כי העבירה מושא כתב האישום לא התיישנה. החלטת בית המשפט מיום 2.9.13 תבוטל, והדיון יוחזר לבית משפט קמא על מנת שימשיך וידון בכתב האישום.

מזכירות בית המשפט תמציא פסק הדין לב"כ הצדדים ותוודא טלפונית קבלתו.

ניתן היום, ט"ז ניסן תשע"ד, 16 אפריל 2014, בהעדר הצדדים.

אריה רומנוב, שופט

ד"ר יגאל מרזל,
שופט

גילה כנפי שטייניץ,
שופטת